

DE BUITENLANDSE WERKWEEK VAN 2007

Atte van den Berg (red.)

Wittemerslag 17, 8131 WH Wijhe

van den Berg, T.A. (ed.) 2008. The Society's 2007 foray in Belgium. *Coolia* 51(3): 145–149.

The Viroin valley, a limestone area south of Charleroi in Belgium, was the location in September of the annual foray abroad. A few of the most interesting finds are described, including Bitter Beech Bolete, *Fomitopsis pinicola*, Orange Grisette, Wood Hedgehog, Dewdrop Bonnet, *Coprinus laanii*, *Xerula pudens* and Splendid Webcap.

Het afgelopen jaar verbleven we van 14 tot en met 20 september in de kasteelhoeve van Dourbes in het dal van de Viroin, een kalkrijk gebied ten zuiden van Charleroi in België. Daar er in dezelfde tijd een mycologisch congres in Zweden plaatsvond, was dit jaar het aantal deelnemers wat minder dan in de voorgaande jaren en konden de meeste deelnemers in de tweepersoonkamers worden ondergebracht. Daardoor bleef er op de grote slaapzaal zoveel ruimte over, dat de slapers daar geen last van elkaar hadden.

De werkruimte was echt ruim te noemen en de catering, die Stip geregeld had, was van hoge kwaliteit. Elke avond een viergangendiner en ook het ontbijt mocht er wezen. Voor mijn lijn was de werkweek in Idar Oberstein in elk geval beter geweest. Toen afgevallen en nu...

De weergoden waren ons minder gunstig gezind, want het was en bleef droog. Dat leverde geen geweldige aantallen paddenstoelen, maar toch vonden we op elke excursie wel een aantal leuke soorten. De avonden waren dus zoals gewoonlijk te kort.

Daar zelfs de beekdalletjes niet al te veel opleverden, werd besloten een aantal excursies te houden naar de “zure” uitlopers van de Ardennen en zie, de aantallen paddenstoelen namen toe en het aantal soorten steeg.

Enkele deelnemers vonden dermate interessante soorten, dat ze mij een korte beschrijving, soms met foto, deden toekomen. Die volgen hieronder, in alfabetische volgorde.

Boletus calopus (*Pronksteeleleet*). Foto's: Cor Brusse.

De Pronksteelboleet (Cor Brusse)

In het Bois de Ramousau bij Le Mesnil zag ik een wittige paddenstoel en met enige moeite haalde ik hem uit de grond. Een mooie steel met een duidelijk netwerk, dat van donkerrood naar de kleur van de buisjeslaag verloopt. Het bleek *Boletus calopus* te zijn. Dit terrein levert, doordat er veel beekjes door lopen, ook in droge tijden veel meer soorten op dan de bossen op kalk.

Slijmkoppen (Yvonne Dijkman)

Wat mij het meest is bijgebleven van deze werkweek zijn de *Hygrophorus*-soorten. Bij het geslacht *Hygrophorus* vindt men dikke witte of crèmekleurige plaatjes, een kleverige hoed en een al dan niet kleverige steel. Ik had er wel eens eerder gezien in andermans handen, maar deze keer heb ik er zelf een paar kunnen determineren en dat maakt natuurlijk meer indruk.

Hygrophorus persoonii (Olijfkleurige slijmkop). Foto: Ben Meurs

Hygrophorus discoxanthus. Foto: Yvonne Dijkman

Hygrophorus pustulatus (Spikkelsteelslijmkop). Foto: Yvonne Dijkman

Al op de dag van aankomst vonden we in het beukenhellingbos dat bij het kasteel hoort twee witte slijmkoppen met kleverige steel. Het bleken zelfs twee verschillende soorten te zijn. De eerste, met een scherpe harsachtige geur, bleek op alle delen bruin te kleuren met KOH: *Hygrophorus discoxanthus* (Verkleurende slijmkop). De tweede bleef blank, behalve de steelbasis: *H. eburneus var eburneus* (Ivoorzwam).

De dag daarna gingen we naar Tienne au Pauquis, een mooie kalkheuvel met een bijzondere, mediterrane vegetatie (buxus!). Op een gegeven moment was Ben Meurs spoorloos, maar even later kwam hij tevoorschijn met een grote rozerode paddenstoel. Hij had er vijf gezien, onder een eik. Deze was niet moeilijk te herkennen: *Hygrophorus russula* (Roze slijmkop). Dit kon met de determinatie geverifieerd worden aan de wijnrode schubjes op de hoed, de wijnrode streepjes op de steel en het totaal ontbreken van gele kleuren. Zelf dook ik ook het bos in en trof daar onder een boom een heel veld witte slijmkoppen aan, weer *H. discoxanthus*. Ook vond ik enkele slijmkoppen met bruine hoed, crème plaatjes, steel met bepoederde top en meer distaal kleverig met lichtbruine dwarsverlopende gordels: *H. persoonii* (Olijfkleurige slijmkop). Deze soort werd later op de heuvel tegenover het kasteel nogmaals aangetroffen.

Tijdens de excursie naar Olloy en Viernes hoorde ik fluisteren dat ergens een heksenkring van Spikkelsteelveldridders gezien was. Dat leek me prachtig voor een foto. Het was even zoeken, maar na een tijdje vond ik in een dennenbosje de bedoelde heksenkring; het bleken echter geen veldridders te zijn, maar slijmkoppen. Ze hadden een kleverige hoed, wit met grijsbruin centrum. Na opdrogen werd de hoedhuid een beetje schubbig. De dikke witte plaatjes waren aflopend tot recht aangehecht. De steel vertoonde een subtiele bruingrijze punctering op een witte achtergrond. Het was *Hygrophorus pustulatus* (Spikkelsteelslijmkop).

De zesde soort van deze werkweek, *H. unicolor* (Bleekrandslajmkop), werd verschillende keren gevonden door Yvonne van Duuren. De kleur van de hoed is zacht oranje in het centrum, met een blekere rand.

Vrijwel alle slijmkoppen werden gevonden tijdens excursies naar de kalkrijke gebieden.

Enkele gewone schoonheden (Huib de Kam)

Onder de hoeveelheid paddenstoelen die je in zo'n week onder ogen krijgt, zijn soms zeldzame, maar vaak ook heel bekende soorten die ook in ons platte landje gevonden worden. Neem nou *Fomitopsis pinicola*, de Roodgerande houtzwam. Heel gewoon, maar als binnen gezichtsbereik op twee sparrenstammetjes drie verschillende stadia van deze houtzwam in een prachtig gave gestalte worden tentoongesteld, wordt het ineens anders. De eerste, geel en glanzend als een pas gebakken spiegelei en aan de onderzijde voorzien van vele glasheldere druppels. De tweede met een prachtige witte groeirand en het binnengedeelte met diverse bruine tot rode tinten. De derde groeivorm gaf een heel ander beeld, het gedeelte binnen de witte groeirand was van een dreigende donkere tot zwarte kleur. Als dit naast elkaar te bewonderen is op enkele simpele, omvergekegelde sparrenstammen kunnen deze bruinrot veroorzakende zwammen toppers zijn.

Een volgende dag ontmoet je dan ineens *Amanita crocea*, de Safranamaniet. Een paddenstoel die je toch niet alle dagen tegenkomt. Bij dit schoons weet je niet wat nu het mooist is, de helder oranje hoed of de steel die voorzien is van gordels van oranje schubjes of de enorme statige witte beurs die als de fundering van een gebouw de voet omhult. En als je dan even later door de loupe op een stukje rot hout aangekeken wordt door een vijftigtal witte oogjes met zwarte pupillen en dat heet dan *Lasiosphaeria ovina*, sluit ik maar snel de ogen voor zoveel schoonheid.

Verskillende stadia van de Roodgerande houtzwam (Fomitopsis pinicola). Foto's: Huib de Kam

Het Schapenpootje (Bert Tolsma)

Op 16 september leidde ik een groep van ca. 15 mensen langs een oude spoorbaan (nu een fietspad) bij Fagnolles, waarbij we uiteindelijk 104 soorten op naam brachten. We liepen door een gemengd bos op matig kalkrijke bodem. Een van de vondsten was *Hydnum repandum*, de Gele stekelzwam, ook in ons land geen onbekende.

Enige tijd geleden belde een vriend van mij dat hij op de markt in Zeist een onse paddenstoelen gekocht had voor € 4,75 (!) met de mooie naam : Pied-de-Mouton , Schapenpootje dus, maar wel met de steel naar boven. Of ik wist hoe deze soort in het Nederlands heette en of hij giftig zou kunnen zijn, want ook de marktkoopman wist van niets. Je zult er maar klant zijn! Via Les Champignons de France van Régis Courtécuisse kwam ik achter zowel de wetenschappelijke als de Nederlandse naam. Dat hij volgens de literatuur erg smakelijk is, zeker jonge exemplaren, heeft mijn vriend ondertussen royaal bevestigd.

Enkele leuke vondsten (Ger van Zanen)

Kleine *Mycena*-achtige paddenstoelen, met minder dan een centimeter brede hoeden, zijn meestal in het veld niet onmiddellijk te benoemen. Een puntgaaf exemplaar moet dus thuis bewerkt worden. De onze, spierwit, met nauwelijks aflopende lamellen, gaf pas bij het vinden van cystiden, zowel op de hoedhuid als aan de lamelsnede en aan de steelhuid aan, dat hij geen *Mycena* was, maar een *Hemimycena*. De cheilocystiden zijn nogal 'gewoon' van vorm ("lageniform to awl-shaped"), maar de pileocystiden en de caulocystiden hadden een zó bijzonder model, dat met het boek van Noordeloos over *Hemimycena*'s (e.a.) binnen vijf minuten de naam vastgesteld kon worden. Deze cystiden zijn namelijk niet gewoon recht, dik of dun, spits of stomp, maar gebogen in de vorm van een kurkentrekker en hebben bovendien aan hun eind een "ballonnetje". De Nederlandse naam is dan ook Kurkentrekkermycena geworden (hier zit dus niet het naamgedeelte Hemi- in!).

N.B. onderaan de beschrijving in het boek van Noordeloos is vermeld op welke locaties deze soort gezien en door Noordeloos bewerkt zijn voor dit boek, o.a. België, prov. Luxemburg: Hoyet, Bois du Roi, sept. 2003, leg. G. van Zanen!

Coprinus laanii Kits. v. Waveren – Zaagvlakinktzwam,

Deze soort vonden we op 20 september, net over de grens naar Frankrijk. Als nieuwe soort beschreven door Kits van Waveren (Coolia 15) en vernoemd naar de heer W.F.J. van der Laan (eigenaar van het Landgoed Singraven bij Denekamp).

In het grote geslacht Inktzwam (*Coprinus*) is deze soort betrekkelijk eenvoudig te onderzoeken; ze zit namelijk in de sectie Narcotici, die twee opvallende kenmerken heeft, nl. de (narcotische!) geur en sporen met een duidelijk perisporium, d.w.z. de celwand van de spore heeft twee lagen; de binnenste laag normaal glad, dikwandig en bruin en de buitenste laag, kleurloos, gedraagt zich als een rimpelige, kronkelige, te ruime overjas. In ons geval is de

geur echter absent (dat mag ook wel volgens de determinatiesleutels). De soort staat overigens prima afgebeeld in Breitenbach met een tenger postuur, een “melige” hoedhuid met grote, ronde, geornamenteerde cellen (sphaerocysten), waarmee dit hoedje niet zo vlokkig is als bijv. een Hazenpootje en ook niet zo met glimmende korrels als bij de Glimmerinkzwam. We hebben hem inderdaad gevonden op een afgezaagde boomstronk tussen de bladmossen op deze stronk.

Xerula pudens (Pers.) Sing. – Fluwelige wortelzwam

In Nederland vinden we betrekkelijk vaak de verwante soort Beukwortelzwam (*X. radicata*). Die heeft een gladde, maar meestal rimpelende hoed, licht tot donkerbruin en een ‘gegroefde’, eveneens bleek tot donkerbruine steel, die veel langer is dan de hoedbreedte. Hier vonden we in België een soort met een volledig identiek formaat en model, maar de hoed en de steel waren sterk fluwelig. De meest opvallende microscopische kenmerken zijn de cheilocystiden en de hoedsetae. De cheilocystiden zijn niet uitsluitend gladwandig, zoals bij de Beukwortelzwam, maar gedeeltelijk mucronaat, d.w.z. ongeveer het model van de cheilocystiden van *Inocybe*; de hoedsetae van de Fluwelige wortelzwam (bij de Beukwortelzwam ontbreken deze) zijn glad, dikwandig, spits, bruin en zeer lang tot meer dan 500 µm. (N.B. Er bestaat nog een derde soort met setae, die zelfs setae van 2500 µm lang kan hebben.)

Cortinarius splendens R. Henry – Leuchtendgelber Klumpfuss

We vonden deze paddenstoel op 15 september. Een verzadigd gele hoed (Methuen 4A8) met een volledig zelfde kleur van de lamellen zal men niet vaak bij een excursie vinden bij een andere paddenstoelsoort dan deze *C. splendens* (de soort was tot voor kort niet uit Nederland bekend, zodat hier de latijnse naam gebruikt wordt.). Een forse soort, niet over het hoofd te zien, met een min of meer glibberige hoedhuid, naast een volledig droge steel, en dan bovendien met een enorm sterk gerande steelknol aan de basis. Het is dan zeer eenvoudig, zelfs in het veld, vast te stellen, dat we met een Gordijnzwam in het ondergeslacht *Phlegmacium* te maken hebben. Een voortreffelijke afbeelding in Breitenbach, microscopisch vastgestelde gelatineuze liggende hoedhuidhyfen, en formaat en uiterlijk van bruine, goed geornamenteerde sporen leveren dan 100% zekerheid bij het stellen van de naam *Cortinarius* (*Phlegm.*) *splendens* Hry. Het Latijnse woordenboek zegt: splendidus = glanzend, schitterend, prachtig, luisterrijk.

Uit bovenstaande ontboezemingen blijkt weer eens te meer dat elke deelnemer de werkweek op zijn eigen manier beleeft; maar dat we allemaal weer hebben genoten van al het moois dat we hebben gezien, is zeker.